

УДК 379.85

Дем'яненко С.О., Кулініч А.Т., Кулініч М.Т.

ОЦІНКА ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПАЛАЦІВ ЛЬВОВА

У статті представлено оцінку туристсько-рекреаційного потенціалу палаців Львова. На основі отриманих даних палаци Львова виставлено в ієрархічний ряд, починаючи з тих, що мають найвищий туристсько-рекреаційний потенціал.

Ключові слова: палаци Львова, туристсько-рекреаційний потенціал, конгресовий туризм.

В статье представлена оценка туристско-рекреационного потенциала дворцов Львова. На основе полученных данных дворцы Львова выставлены в иерархический ряд, начиная с тех, которые имеют наиболее высокий туристско-рекреационный потенциал.

Ключевые слова: дворцы Львова, туристско-рекреационный потенциал, конгрессный туризм.

In this article we presented the evaluation of tourist and recreational potential palaces of the Lviv. Based on those data we created hierarchical series of the palaces of the city, starting with those that have the highest tourist and recreational potential.

Keywords: palaces of the city, tourist and recreational potential, congress tourism.

Постановка проблеми. Львів – одне з найпрекрасніших та найвеличніших міст України. Старовинні вулички, таємнича атмосфера минулих століть, що застигли в камені, випромінюють невидимі, але дуже відчутні подихи історії. І все це – Львів, який є театральним, музичним, мистецьким центром, що продукує безліч напрямів розвитку сучасної культури і мистецтва, цікавих розваг та забав, котрі об'єднуються у розмаїтті фестивалів. У місті Лева дбайливо зберігають культурні надбання минулого та водночас намагаються відповідати вимогам сучасності. Саме тут нас ніколи не залишить відчуття свята, живої казки, захопленості та романтики [16]. Славиться Львів численними історичними та архітектурними пам'ятками, цікавими музеями, чудовими палацовими ансамблями, які цікавлять нас у цій роботі в першу чергу, адже саме палаци можуть стати базою для проведення у Львові самих різноманітних і нестандартних видів туризму.

Метою статті є проведення оцінки туристського потенціалу палаців Львова та дослідження особливостей, проблем і перспектив їхнього використання в туризмі. Для досягнення поставленої мети необхідним є виконання наступних завдань: дослідження методологічно-понятійного апарату та методики оцінки; проведення оцінювання туристичного потенціалу палацових комплексів Львова; вивчення особливостей та напрямків використання палаців та висвітлення проблем та перспектив використання палаців Львова в туризмі.

Об'єктом дослідження виступають палаци Львова, предметом – їхнє використання в туризмі.

Виклад основного матеріалу. Вагомий внесок у дослідження палаців, методики оцінки їх потенціалу та визначення соціально-економічної ефективності використання зробили відомі вчені, такі як: Успенський А.І, Брунов М.І., Меснянко А.В., Тарасенко Д.Н., Галиченко А.А., Пальчикова А.П., Івченко А.С. та інші.

На основі праць цих вчених було чітко визначено зміст поняття палац. Під палацом розуміється велика монументальна парадна будівля, спочатку резиденція володаря, царственої особи, глави держави, а також членів царственої родини, а пізніше також житло вищої знаті, панів, князів, графів та інших багатих осіб. Палацово-парковий комплекс – це комплекс, елементами якого є палаци, парки, господарські і культові споруди. [12].

Створення перших палацово-паркових комплексів сягає своїм корінням глибоко в історію. А палаци Львова – це справжні перлини історії та архітектури різних епох, які поєднали в собі стилі і техніку різних майстрів та культур.

Туристський потенціал палацово-паркових комплексів і старовинних садів становить сукупність культурно-історичного і природного потенціалу цих об'єктів. Ці дві складові рекреаційних і пізнавальних ресурсів будь-якого району або місцевості фактично нероздільні [1].

При проведенні оцінки туристичного потенціалу палаців Львова ми використовували методику Федорука А.Т., який розробив безпосередньо критерії оцінки та оптимальні для неї бальні градації.

Здійснюючи таку оцінку, Федорук А.Т. запропонував враховувати наступні вісім критеріїв: історична цінність, архітектурна цінність, популярність, рівень паркової культури, наявність туристичної інфраструктури, прив'язка до дорожньої структури, естетична привабливість, рівень збереженості [13]. На основі цих критеріїв ми провели бальну оцінку туристичного потенціалу палацово-паркових комплексів Львова. Всі отримані дані занесені до таблиці 1 та за сумою отриманих балів обчислений інтегральний показник туристичного потенціалу кожного палацового комплексу. Варто зазначити, що при проведенні цієї оцінки ми не враховували такий критерій як прив'язка до дорожньої інфраструктури, адже всі палаци безпосередньо знаходяться в м. Львові, тобто врахування чи не врахування вище названого критерію ніяк не вплине на визначення туристичного потенціалу палацово-паркових комплексів Львова. Також для унаочнення матеріалу і загального ознайомлення на картосхему нанесено відмітки про просторове розташування палаців Львова (рис.1). Вивчаючи та оцінюючи кожен об'єкт, занесений до таблиці, можна чітко побачити, наскільки історично та туристично вони важливі. Найбільшу історичну та архітектурну цінність серед розглянутих палаців має палац Корнякта, що пов'язано з датою його створення (кінець XVI ст.), високим рівнем збереженості, а також популярністю його внутрішньої схожості з італійськими двориками, де

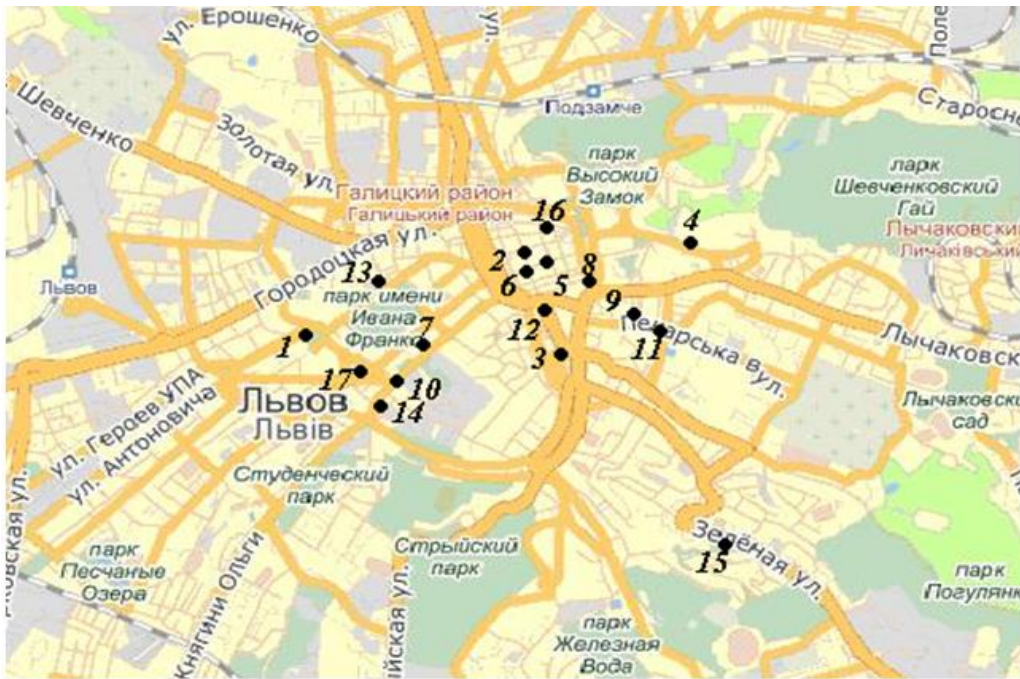
сьогодні проводяться різні концерти і фестивалі. Саме це і є базою, що підтримує високу популярність палацу Корнякта серед туристів. В той же час найменшу архітектурну та туристично-рекреаційну цінність мають, за нашими оцінками, відразу два палаці: палац Безядецьких та палац вірменських архієпископів, що в обох випадках пов'язано з їхнім сьогодишнім напівзруйнованим станом.

Таблиця 1.

Бальна оцінка туристичного потенціалу палацово-паркових комплексів
Львова

Назва палацо-паркового комплексу (приблизна дата будівництва, переважаючий архітектурний стиль)	Історична цінність	Архітектурна цінність	Популярність	Рівень паркової культури	Наявність туристичної інфраструктури	Естетична привабливість	Збереженість	Загальна сума балів
Палац греко-католицьких митрополитів 1761р. бароко	4	4	2	4	3	5	3	25
Палац Бандітеллі, 1593р. ренесанс	5	3	3	1	4	5	4	25
Палац Безядецьких, 1740р. ампір	4	3	2	1	1	1	2	14
Палац Дідушицьких, 1869р. неоренесанс	3	4	2	4	1	3	3	20
Палац Корнякта, 1580р. ренесанс	5	5	5	1	5	3	4	28
Палац Любомирських, 1680р. бароко	5	4	3	1	4	2	4	23
Палац Потоцьких, 1880р. бароко	3	5	3	4	3	5	4	27
Палац римо-католицьких архієпископів 1842р. класицизм	3	5	2	1	3	4	3	21
Палац Семенських-Левицьких, 1849р. бароко	3	4	2	2	1	5	3	20
Палац Сапег 1867р. бароко	3	4	2	1	1	5	4	20
Палац Туркулів-Комело, 1843р. неоготика	3	4	2	2	1	5	4	21
Арсенал Сенявських (палац Баворовських) 1639р. класицизм	5	4	2	1	3	4	3	22
Палац Справедливості, 1891-1895рр. неоренесанс	3	4	2	1	2	5	5	22
Палац графів Голуховських, 1865р. неороманський	3	4	2	2	1	4	4	20
Палац Бельських 1923р. модерн	2	4	2	1	3	2	4	18
Палац вірменських архієпископів кін.XVII ст.	5	4	2	1	1	1	2	14
Палац зі сфінксами, 1829р., ампір	3	4	3	1	4	5	5	25

Варто також відмітити, що всі палаці, окрім палацу Безядецьких та палацу вірменських архієпископів, сьогодні на повну використовуються як музеї, навчальні заклади, діагностичні центри і, навіть, будівля СБУ (палац Дідушицьких).

Умовні позначення:

1. Палац греко-католицьких митрополитів	9. Палац Семенських-Левицьких
2. Палац Бандіnellі	10. Палац Сапег
3. Палац Besyаdecьких	11. Палац Туркулів-Комелло
4. Палац Дідушицьких	12. Палац Справедливості
5. Палац Корнякта	13. Палац графів Голуховських
6. Палац Любомирських	14. Палац Бельських
7. Палац Потоцьких	15. Палац зі сфінксами
8. Палац римо-католицьких архієпископів	16. Палац вірменських архієпископів
	17. Арсенал Сенявських (палац Баворовських)

Рис. 1. Просторове розташування палаців Львова

Також з таблиці видно, що паркова культура більшості палаців не збереглася до наших днів у первинному її вигляді, що не стосується лише палацу Потоцьких та палацу греко-католицьких митрополитів. Після проведення оцінки туристичного потенціалу палаців Львова, яка представлена в таблиці 1, і не принижуючи значимості суб'єктивних вподобань, ми змогли виставити палаци Львова в ієрархічному порядку, починаючи з палаців із найвищим рекреаційно-туристичним потенціалом:

1. Палац Корнякта;
2. Палац Потоцьких;
3. Палаци греко-католицьких митрополитів, Бандіnellі та палац зі сфінксами;
4. Палац Любомирських;
5. Арсенал Сенявських та палац Справедливості;
6. Палаци римо-католицьких архієпископів та Туркулів-Комелло;
7. Палаци Дідушицьких, Семенських-Левицьких, Сапег та палац графів Голуховських;
8. Палац Бельських;
9. Палац Besyаdecьких та вірменських архієпископів.

Проаналізувавши вище подану інформацію, була створена діаграма, яка ілюструє обчислені показники туристського потенціалу палаців Львова (рис.2).

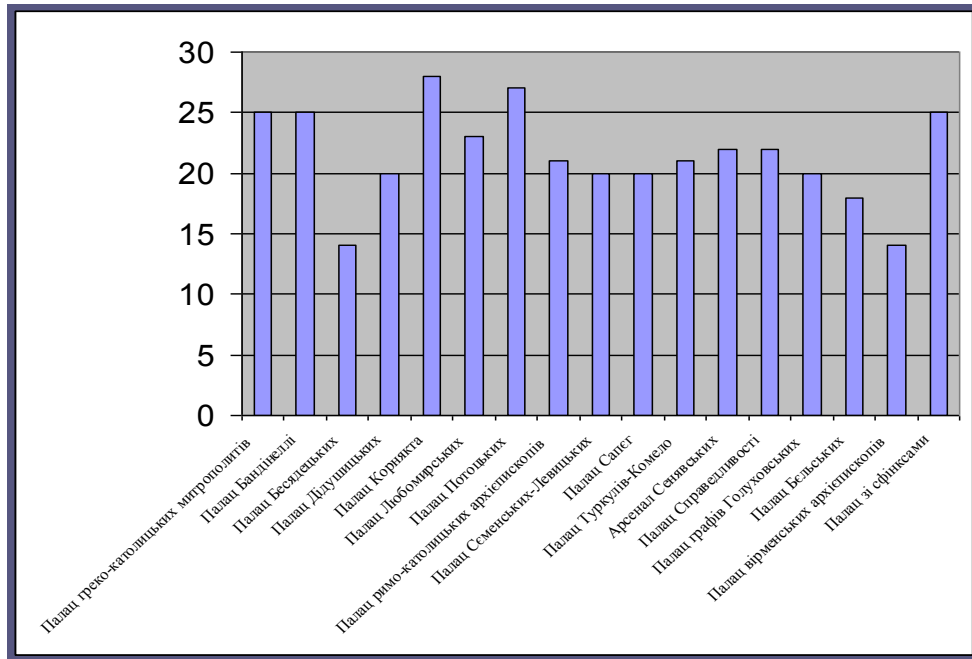

Рис. 2. Рекреаційно-туристичний потенціал палацово-паркових комплексів Львова

Взагалі, палаци Львова – неначе низка перлин, що дісталися нам у спадок від заможних людей, закоханих в красу цього міста. У 2010 р. 430 річницю відзначив палац Корнякта, 330-ту – палац Любомирських, 270-ту – палац Бєсядецьких і 130 річницю відзначив палац Потоцьких. У 2011 р. своє 250-річчя відсвяткував палац греко-католицьких митрополитів, а в 2012 170-річчя відзначив палац римо-католицьких архієпископів. В цьому ж 2013 р. свої «ювілеї» будуть святкувати палац Бандієллі (420 років), палац Туркулів-Комелло (170 років) та палац Бєльських (90 років).

Що ж стосується сучасного «життя» та використання палаців Львова, то його напрямки представлені в таблиці 2.

Таблиця 2.

Сучасні напрямки використання палаців Львова

№ п/п	Назва палацу	Сучасні «користувачі» палаців Львова
1	Палац Бандієллі	Відділ історичних коштовностей Львівського історичного музею, музей пошти
2	Палац Бєсядецьких	Корпус Львівського національного університету імені Івана Франка (на ремонті)
3	Палац Дідушицьких	Входить до переліку закритих територій і належить Службі Безпеки України
4	Палац Корнякта	Львівський історичний музей, винарня у підвальному приміщенні, антикварний магазин, кафе, проводяться концерти і фестивалі
5	Палац Любомирських	Музей етнографії та художнього промислу НАН України
6	Палац Потоцьких	Музей мистецтва давньої української книги,

		Львівська галерея мистецтв
7	Палац римо-католицьких архієпископів	Закрита резиденція церковнослужителів вищих чинів
8	Палац Семенських-Левицьких	Школа-інтернат №102 для дітей з особливими потребами
9	Палац Сапег	Львівська обласна організація Українського товариства охорони пам'яток історії та культури
10	Палац Туркулів-Комело	Навчальний корпус Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені Степана Гжицького
11	Арсенал Сенявських (палац Баворовських)	Палац мистецтв
12	Палац Справедливості	Навчальні корпуси університету «Львівська Політехніка»
13	Палац графів Голуховських	Діагностичний центр
14	Палац Бельських	Педагогічний музей
15	Палац вірменських архієпископів	Закритий для входу через аварійний стан будівлі
16	Палац зі сфінксами	Галерея «Дзига»
17	Палац греко-католицьких митрополитів	Закрита резиденція церковнослужителів вищих чинів

За нашою оцінкою найвищий рівень туристичної привабливості серед палаців Львова має палац Корнякта, тому з нього й розпочнемо. Сьогодні в цій будівлі розміщується Львівський історичний музей, тобто палац має пряме екскурсійне використання[16]. Також тут працює антикварний магазин. Надзвичайною атракцією палацу Корнякта є Італійське (або Венеційське) подвір'я, напрочуд схоже з типовими двориками Флоренції і Рима. Сьогодні у цьому подвір'ї у теплу пору року працює кафе, а також відбуваються традиційні концерти, фестивалі класичної і джазової музики, а унікальна акустика створює незабутнє враження у присутніх [9].

Традиційне музейно-екскурсійне використання мають наступні палаци: в палаці Любомирських знаходиться музей етнографії та художнього промислу НАН України (меблі, вироби з порцеляни, срібла тощо); в палаці Потоцьких – музей мистецтва давньої української книги, а з 2001 р. тут також оселилася Львівська галерея мистецтв, де представлена збірка європейського мистецтва XIV – XVIII ст.; в палаці Бельських розмістився Педагогічний музей; а в палаці Бандініеллі зараз знаходиться один із відділів Львівського історичного музею, а саме виставка історичних коштовностей, окрім того в цокольному поверсі відкритий музей пошти, який відтворює старовинний інтер'єр, демонструє старовинні поштові печатки та конверти, європейські газети та листівки [18]. Декілька палаців Львова використовуються також як галереї мистецтв. Так арсенал Сенявських з 2006 р. є палацом мистецтв імені

Омеляна і Тетяни Антоновичів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка НАН України.

В палаці зі сфінксами знаходиться галерея «Дзига». З часу відкриття галереї «Дзига» у 1997 р. до сьогодні відбулось 394 виставки та безліч інших неординарних атракцій, які зібрали більше 1,5 мільйона учасників, відвідувачів та глядачів [15]. В стінах чотирьох палаців Львова знаходяться навчальні заклади. Окрім того один з палаців використовується зовсім віддалено від рекреаційно-туристичної галузі: в палаці графів Голуховських в наш час знаходиться діагностичний центр. Палац греко-католицьких митрополитів та палац римо-католицьких архієпископів використовуються сьогодні як закриті резиденції церковнослужителів вищих чинів.

Кожен з цих палаців окрім названих вище шляхів їх використання має ще багато інших можливостей функціонування в туристичній сфері.

Сьогодні ми маємо декілька напрямів використання палацово-паркових комплексів Львова в туризмі: музейний туризм, екскурсійний туризм, виставковий туризм, подієвий туризм (музичні концерти, конкурси), конгресовий та фототуризм (що є перспективними напрямками), гастрономічний туризм, фестивальний та винний туризм тощо.

Безперечно, при використанні ресурсів виникають і різноманітні проблеми. На сьогодні деякі палаци просто руйнуються на наших очах і потребують негайної реконструкції (це палац вірменських архієпископів та палац Бєсядецьких). Ще однією проблемою є створення торгових точок не біля палаців, а безпосередньо в їх залах. Негативним є також те, що туристи не можуть відвідувати палаци, в яких знаходяться навчальні заклади, резиденції церковнослужителів та Служба Безпеки України тощо. Окрім того туристична сфера потребує налагодження потужної реклами вітчизняного туристичного продукту, випуску високоякісного інформаційно-довідкового матеріалу, створення спеціалізованих видань туристичного профілю, постійних радіо- та телепрограм, забезпечення можливості регулярного проведення в Україні міжнародних і національних туристичних виставок, фестивалів, конкурсів на базі палаців Львова, створення мережі спеціалізованих центрів туристичної інформації у регіонах України тощо.

Висновки. Підсумовуючи та узагальнюючи вище подану інформацію, варто сказати, що у Львові знаходяться сімнадцять палацово-паркових комплексів, які датуються різним часом створення, мають різний рівень збереженості, популярності серед туристів тощо. А в загальному, палаци Львова – це неоціненний спадок України від минулих поколінь та віків. Майже всі вони мають значний туристсько-рекреаційний потенціал, на основі якого можна сформувати величезну кількість перспективних напрямків використання цих палацово-паркових комплексів в туризмі. Найбільш цікавим з таких потенційно виграшних напрямків на нашу думку

є конгресовий туризм на базі палаців у Львові і, на нашу думку, це питання варте обговорення в майбутньому.

Використані джерела:

1. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України. – К.: Альтерпрес, 2009. – 400с.
2. Бірюльов Ю.О. Архітектура Львова: Час і стилі. XIII—XXI ст. — Львів: Центр Європи, 2008. — 426с.
3. Всеобщая история архитектуры. Т.5 / За ред. Геращенко Н.В. - М.: Искусство, 1967 – с.275-279.
4. Вуйцик В.С. Державний історико-архітектурний заповідник у Львові. - Львів: Каменяр, 1991. – 175с. 5. Енциклопедія Львова / За редакцією А. Козицького. - Львів: Літопис, 2007. – 469с.
6. Ковальчук Х.І. Особливості архітектури Львова наприкінці XVIII — початку XIX. — Львів: Ліга-Прес, 2005. — 119с.
7. Кусков А.С. Рекреационная география. – М.:Флинт, 2005. – 504с.
8. Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2007. – 369 с.
9. Перелигіна О.О. Корнякта кам'яниця. - Львів: Літопис, 2010. — 415с.
10. Смірнов Ю.О. Палац на Курковій. Львівська резиденція графів Дідушицьких // Галицька брама — Львів. - № 11-12 (155-156), 2007. – С. 42-50.
11. Українська географічна енциклопедія. Т3. / За ред. О.М. Маринича. — К.: «Українська радянська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1993. – 480с.
12. Українська радянська енциклопедія. Т10. / За ред. М. Бажана. — К.: Наукова думка, 1979. – 576с.
13. Федорук А.Т. Старинные усадьбы минского края. – Минск: Полифакт, 2000г. – 120с. 14. city-adm.lviv.ua – Офіційний портал Львівської міської ради.
15. dzyga.com – Офіційний сайт мистецької галереї «Дзита».
16. lviv.travel – Офіційний туристичний сайт міста Львів.
17. www.dlab.com.ua – Універсальний львівський довідник.
18. www.lvivstory.com – офіційний сайт «Культура і туризм. Львів»